

European
Commission

INFORM EMN

Prehľad: Stimuly pre návrat do tretej krajiny a reintegračná podpora pre migrantov

1. HLAVNÉ POZNATKY

- ★ Tento inform EMN predstavuje výsledky analýzy expertnej skupiny EMN na návraty¹ (EMN REG) **96 programov realizovaných v 26 členských štátoch**² a v **Nórsku** zameraných na poskytovanie pomoci migrantom pri návrate a ich reintegrácii.
- ★ Celkový rozpočet na tieto programy dosahuje približne **133 miliónov eur na štandardné obdobie 12 mesiacov priebehu**. V priemere sú uvedené programy financované v pomere **55 %** z Európskeho fondu pre návrat a **45 %** z národných rozpočtov.
- ★ **Výška** peňažných príspevkov a reintegračných balíkov poskytovaných migrantom sa **v európskych štátoch líši**:
 - Maximálna výška peňažného príspevku vyplácaného pri vycestovaní/po príchode sa pohybuje od 40 eur v **Českej republike** a 50 eur v **Portugalsku** po 3 750 v **Nórsku** v prípade maloletej osoby a 3 300 eur vo **Švédsku** v prípade dospeléj osoby.
 - Hodnota materiálnej/ nefinančnej pomoci v eurách v krajine návratu sa pohybuje od 500 eur v **Bulharsku** a 600 eur v **Lotyšsku** do 5 000 eur v **Španielsku**³ a v **Nemecku** a 6 000 eur v **Nórsku**.
- ★ Programy podporujúce dobrovoľný návrat a reintegráciu sú kľúčovým prvkom riadenia návratov. Za obdobie rokov 2009 až 2013 sa **podiel asistovaných dobrovoľných návratov k počtu uskutočnených návratov zvýšil v 22 členských štátoch z 14 % na 33 %**.⁴ V r. 2013 bol pomer medzi dobrovoľnými a nútenými návratmi v EÚ približne na úrovni 54 % nútených návratov, 40 % dobrovoľných návratov a v 6 % prípadov išlo o nešpecifikované návraty.⁵
- ★ Počet **spoločných reintegračných projektov členských štátov EÚ narastá**. Očakáva sa, že tieto spoločné projekty zlepšia nákladovú efektívnosť i kvalitu reintegračnej podpory poskytovanej vracajúcim sa migrantom.
- ★ **Hĺbkovejšie monitorovanie a vyhodnocovanie programov, ako aj preskúmanie možností zosúladenia finančných príspevkov a materiálnej/ nefinančnej pomoci v rámci EÚ** by zvýšilo účinnosť a súdržnosť návratovej politiky EÚ.

2. ÚVOD

Členské štáty realizujú celý rad programov, ktoré majú motivovať migrantov s nelegálnym pobytom k návratu do tretej krajiny prostredníctvom spravodlivých a transparentných postupov, ktoré plne rešpektujú základné práva navrátilcov.

V súlade s Návratovou smernicou sa v **rozhodnutiach o návrate zvyčajne poskytuje 30-dňová lehota na dobrovoľný odchod, v rámci ktorej majú migranti opustiť európske územie na vlastné náklady**. Nie všetci migranti podliehajúci tejto povinnosti však disponujú finančnými prostriedkami alebo ochotou

¹ V EMN REG sú zastúpené kontaktné body z každého členského štátu (s výnimkou Dánska). Na činnosti EMN REG sa zúčastňuje aj Nórsko. Tento inform EMN vychádza z informácií zhromaždených prostredníctvom ad-hoc otázky EMN a z ďalších zdrojov EMN.

² Na účely tohto dokumentu pojem „členské štáty“ znamená všetkých 28 členských štátov s výnimkou Chorvátska a Dánska. Nórsko nie je členským štátom, má však zriadený národný kontaktný bod EMN a zúčastňuje sa na väčšine výstupov EMN.

³ Vyjadruje maximálnu výšku peňažnej pomoci, ktorá sa pohybuje od 1 000 do 5 000 eur na projekt úspešného návratu.

⁴ Podrobnejšie vysvetlenie spôsobu výpočtu sa nachádza v poznámke pod čiarou č. 27.

⁵ Podľa údajov z analýzy rizík agentúry Frontex za r. 2014.

sami si hradíť náklady súvisiace s opustením územia EÚ, a to najmä u tých, ktorí vynaložili veľké náklady na vycestovanie do Európy.

Podľa návratovej politiky EÚ je **dobrovoľný návrat preferovanou možnosťou**. Vo všeobecnosti sa považuje za možnosť, pri ktorej sú viac rešpektované základné práva migrantov a ktorá je nákladovo efektívnejšia ako nútený návrat. Môže byť účinnou aj pri prekonávaní nechoty mnohých tretích krajín spolupracovať pri odsune a návrate ich občanov.

V tomto kontexte členské štáty vypracovali programy, ktoré majú motivovať k dobrovoľnému odchodu (aj v prípade zaistených migrantov) a podporovať reintegráciu v krajine návratu nedobrovoľne alebo dobrovoľne sa vracajúcich migrantov.

Kým niektoré členské štáty majú dlhoročnú skúsenosť s uskutočňovaním dobrovoľných návratov a poskytovaním reintegračnej pomoci (napr. **Nemecko** realizuje takéto programy od r. 1978 a **Belgicko** od r. 1984), iné začali rozvíjať takéto programy len nedávno. Po prijatí Návratovej smernice a s podporou z Európskeho fondu pre návrat sa takéto programy rozšírili v EÚ vo väčšej miere. **Chorvátsko** je tak jedinou krajinou, ktorá nedisponuje žiadnym programom na podporu návratu a reintegrácie nelegálnych migrantov.

Tento inform EMN vychádza z **analýzy 96 programov realizovaných 26 členskými štátmi a Nórskom** na podporu návratu a reintegrácie, ktoré možno rozdeliť nasledovne:

- ★ **48 programov asistovaných dobrovoľných návratov (AVR),**
- ★ **7 programov, ktoré sa zameriavajú (výlučne) na migrantov v administratívnom zaistení s vyhlídkou na návrat,**
- ★ **41 programov reintegrácie** v konkrétnych tretích krajinách alebo ad-hoc programov pre vybrané kategórie štátnych príslušníkov tretích krajín (ŠPTK).

Tento inform EMN uvádza aktérov, ktorí sa zúčastňujú na financovaní, realizácii a prijímaní pomoci. Poskytuje prehľad o rôznych formách stimulov pre návrat a reintegračnej pomoci poskytovanej v jednotlivých členských štátoch. A nakoniec, hodnotí dosahy týchto programov na celkový rozvoj návratovej politiky EÚ a upozorňuje na hlavné výzvy na nasledujúce roky.

3. AKTÉRI

3.1 Kto poskytuje financovanie na podporu návratu a reintegrácie štátnych príslušníkov tretích krajín?

Celkový rozpočet na štandardné obdobie 12 mesiacov realizácie 96 skúmaných programov dosahuje **133 miliónov eur**. V priemere sú uvedené programy financované v pomere **55 %** z Európskeho fondu pre návrat a **45 %** z národných rozpočtov.

a) Programy asistovaných dobrovoľných návratov (AVR)

Od 1. 1. 2013 do 1. 7. 2014⁶ realizovalo **26 členských štátov** (s výnimkou **Cypru**) 48 programov AVR v rozsahu 12 mesiacov.⁷

Celkový rozpočet **48 programov AVR** dosahuje približne **105 miliónov eur**. Národné rozpočty na tieto programy sa pohybujú od menej ako 200 000 eur v **Českej republike**, v **Estónsku**, v **Lotyšsku** a v **Slovinsku** do 13 miliónov eur v **Grécku** a 29 miliónov eur v **Spojenom kráľovstve**.⁸

32 zo 48 programov AVR sú na 75 % financované prostredníctvom Fondu pre návrat, a zvyšných 25 % je financovaných z národných rozpočtov. Len niektoré členské štáty prispievajú k rozpočtu svojich programov AVR sumou zodpovedajúcou 50 % a viac z národných zdrojov (50 % v **Spojenom kráľovstve** a v **Nemecku**, 76 % v **Belgicku** a v **Írsku**⁹ a až 100 % v **Holandsku** a vo **Švédsku**).

b) Programy zamerané (výlučne) na migrantov v administratívnom zaistení s vyhlídkou na návrat

Od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2014 **6 členských štátov (Cyprus, Estónsko, Maďarsko, Rakúsko, Rumunsko a Slovinsko)** implementovalo 7 programov v trvaní 12 mesiacov, ktoré sa zameriavali (výlučne) na migrantov umiestnených v administratívnom zaistení s vyhlídkou na ich návrat.

Celkový rozpočet uvedených **7 programov** dosahuje približne **3,2 milióna eur**. Rozpočet týchto programov sa pohybuje od 12 600 eur v **Estónsku** do 1,5 milióna v **Rakúsku**. Uvedené programy sú financované z európskych fondov a z národných rozpočtov v pomere 60 % k 40 %.

c) Programy reintegrácie v konkrétnych tretích krajinách alebo pre vybrané kategórie ŠPTK

8 členských štátov (Belgicko, Francúzsko, Holandsko, Maďarsko, Nemecko, Rakúsko, Spojené kráľovstvo, Švédsko) a **Nórsko** realizuje 41 programov reintegrácie v konkrétnych krajinách alebo ad hoc projekty pre vybrané kategórie ŠPTK v rôznom časovom rozsahu, najčastejšie však v rozsahu jedného roka¹⁰ od 1. 1. 2013¹¹ s trvaním najneskôr do 31. 12. 2015¹².

⁶ S výnimkou 1 programu v Bulharsku a 1 programu v Írsku do 31. 12. 2014; 2 programy v Grécku a v ČR a 1 program v Írsku do 30.6.2015, resp. 28.2.2015.

⁷ 40 z 48 programov bolo realizovaných v rozsahu 12 mesiacov, 4 programy v rozsahu 12 až 18 mesiacov, a 3 programy v rozsahu 6 až 12 mesiacov.

⁸ 21,1 milióna eur pre všeobecné programy AVR a 8,2 milióna eur pre špecifický program dobrovoľných návratov cudzincov, ktorí spáchali trestný čin a odpykávajú si trest odňatia slobody.

⁹ V priemere 75 % : 100 % národného príspevku k VARRP-IRE a 50 % národného príspevku k VARR – zraniteľní nelegálni migranti.

¹⁰ 21 programov sa realizovalo v rozsahu 1 roka, 5 programov v rozsahu 1,5 roka, 13 programov v rozsahu 2 až 4 roky a 3 programy počas menej ako 1 roka.

¹¹ Všetky programy sa začali po 1. 1. 2013, s výnimkou 5 programov, ktoré sa začali v r. 2012.

¹² Všetky programy majú byť ukončené do 31. 12. 2015, s výnimkou 2 programov (jeden v r. 2016 a druhý v r. 2017).

Celkový rozpočet pre štandardné obdobie 12 mesiacov realizácie uvedených **41 programov** dosahuje približne **24 miliónov eur**. Ročný rozpočet sa pohybuje od 1 milióna v **Nemecku** do 6 miliónov v **Nórsku**.

Tieto reintegračné programy sú v priemere financované v pomere 28 % z Fondu pre návrat a zvyšných 72 % je financovaných z národných rozpočtov. Napríklad **Spojené kráľovstvo** financuje 100 % celkových nákladov na tieto programy z národného rozpočtu a **Holandsko** vo výške 63 %. **Nórsko** ako nečlenský štát EÚ financuje svoje programy výlučne z národného rozpočtu.

3.2 Kto realizuje tieto programy?

Medzi hlavných aktérov, ktorí realizujú programy dobrovoľných návratov a reintegrácie, patria: medzinárodné organizácie, mimovládne organizácie (MVO) a orgány zodpovedné za výkon legislatívy v oblasti návratov a imigrácie.

★ **Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM)** realizuje 35 z 48 programov AVR v 22 členských štátoch.¹³ Okrem IOM programy AVR realizujú aj vnútroštátne orgány **Poľska, Českej republiky, Grécka a Malty**.

★ V niektorých členských štátoch (**Belgicko, Holandsko, Rakúsko, Spojené kráľovstvo, Španielsko a Taliansko**), sú do realizácie programov aktívne zapojené aj mimovládne organizácie. Medzi tie patria napríklad *Caritas (Belgicko, Rakúsko)*, *Verein Menschenrechte Österreich* a *Verein Menschen Leben (Rakúsko)*. V **Spojenom kráľovstve** je hlavnou takouto organizáciou *Refugee Action*.

★ S výnimkou **Rakúska**, kde program realizujú MVO, 6 ďalších programov podporujúcich návrat (výlučne) migrantov v administratívnom zaistení realizujú priamo **vnútroštátne orgány**.

★ IOM je hlavný poskytovateľ služieb realizujúci 21 zo 41 **reintegračných programov** zameraných na konkrétne tretie krajiny alebo ad hoc programy pre vybrané kategórie štátnych príslušníkov tretích krajín. V **Belgicku**, v **Holandsku**, v **Spojenom kráľovstve** a vo **Švédsku** sú niektoré projekty realizované aj miestnymi MVO a nadáciami, napr. *Caritas*, *Dánsky výbor pre utečencov* alebo *Weldo*.

★ Vo **Francúzsku** všetky národné programy realizujú štátny orgán – OFII (*Office Français de l'Immigration et de l'Intégration*).

3.3 Kto sú príjemcovia pomoci?

Pomoc pri návrate do tretej krajiny bola v rámci niektorého z 48 programov AVR poskytnutá **53 639**

migrantom (10 352 v **Nemecku** a 17 v **Estónsku**)¹⁴ a **3 391** migrantom v rámci jedného zo 7 programov pre migrantov administratívnom zaistení¹⁵ v priebehu 1 roka realizácie.

Keďže mnohé reintegračné programy zamerané na konkrétne tretie krajiny alebo ad hoc programy pre vybrané kategórie štátnych príslušníkov tretích krajín sú ešte stále v štádiu realizácie a doba realizácie je rôzna, nie sú zatiaľ k dispozícii žiadne relevantné údaje o počte príjemcov pomoci v rámci týchto programov.

Kritériá oprávnenosti pre príjemcov pomoci zahŕňajú:

a) Právne postavenie migranta

Programy AVRR sú otvorené najmä štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí nemajú žiaden zákonný dôvod zdržiavať sa na území EÚ. Vo všetkých členských štátoch sú na pomoc pri návrate oprávnení žiadatelia o azyl, ktorí stiahnu svoju žiadosť, a/alebo zamietnutí žiadatelia o azyl. Žiadatelia o medzinárodnú ochranu sú zvyčajne informovaní o tejto možnosti v počiatočnom štádiu azylového konania. Niektoré členské štáty (**Belgicko, Česká republika, Estónsko, Litva, Holandsko, Poľsko a Spojené kráľovstvo**) vyvinuli špecifické programy AVR prispôbené tejto kategórii migrantov.

V 18 členských štátoch¹⁶ sú aspoň na jeden z týchto programov oprávnení utečenci a/alebo osoby, ktorým bola udelená doplnková ochrana. V niektorých členských štátoch sú programy dobrovoľných návratov prístupné aj migrantom so zákonným pobytom (**Portugalsko, Španielsko**) alebo migrantom s tolerovaným pobytom (**Nemecko, Slovenská republika**), resp. osobám, ktorým bolo napríklad udelené právo na prechodný pobyt z humanitárnych dôvodov (**Nemecko, Litva**).

b) Osobná situácia migranta

Programy dobrovoľných návratov sú vytvorené najmä s cieľom uspokojiť potreby zraniteľných osôb. V rámci viacerých programov členské štáty poskytujú týmto skupinám vyššiu finančnú a/alebo materiálnu/nefinančnú pomoc v porovnaní s inými kategóriami migrantov napríklad na pokrytie ich zdravotných potrieb (pozri 4. kapitolu). 4 členské štáty (**Grécko, Írsko, Litva, Španielsko**) realizujú programy prispôbené konkrétne na uspokojenie potrieb zraniteľných štátnych príslušníkov tretích krajín.¹⁷

Belgicko, Švédsko, Nórsko a Spojené kráľovstvo realizujú napríklad osobitné reintegračné programy pre obeť obchodovania s ľuďmi alebo pre maloletých bez sprievodu.

¹³ Rakúsko, Belgicko, Bulharsko, Česká republika, Nemecko, Estónsko, Grécko, Španielsko, Fínsko, Maďarsko, Írsko, Taliansko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Malta, Holandsko, Nórsko, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko, Švédsko, Slovenská republika.

¹⁴ Údaje za r. 2013. Grécko, Maďarsko a Rumunsko neposkytli príslušné údaje za všetky svoje programy. Údaje, ktoré poskytla Česká republika, Grécko a Írsko, sú predbežné.

¹⁵ Údaje poskytnuté Rakúskom sú predbežné.

¹⁶ Bulharsko, Estónsko, Fínsko, Grécko, Holandsko, Írsko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Malta, Nemecko, Portugalsko, Rakúsko, Slovinsko, Slovenská republika, Spojené kráľovstvo, Španielsko, Nórsko.

¹⁷ Zraniteľné osoby: „sú maloletí, maloletí bez sprievodu, osoby so zdravotným postihnutím, staršie osoby, tehotné ženy, slobodní rodičia s maloletými deťmi a osoby, ktoré boli vystavené mučeniu, znásilneniu alebo iným závažným formám psychického, fyzického alebo sexuálneho násillia“ (článok 3, ods. 9 Návratovej smernice).

Spojené kráľovstvo realizuje osobitný program pre dobrovoľný návrat cudzincov, ktorí sa stali páchatelmi trestných činov a odpykali si/ odpykávajú si trest odňatia slobody.

c) Skutočnosť, že migranti sú administratívne zaistení

6 členských štátov (**Rakúsko, Cyprus, Estónsko, Maďarsko, Rumunsko, Slovinsko**) vypracovalo osobitné programy s cieľom motivovať administratívne zaistených migrantov k dobrovoľnému odchodu. V 12 členských štátoch¹⁸ je najmenej jeden program AVR prístupný aj tejto kategórii migrantov.

20 zo 41 osobitných reintegračných programov (realizovaných v **Belgicku, v Holandsku, v Rakúsku, v Spojenom kráľovstve** a vo **Švédsku**) je prístupných migrantom, ktorí boli administratívne zaistení s vyhladkou na ich návrat.

d) Štátne občianstvo migranta

Všeobecné dobrovoľné programy a programy zamerané (výlučne) na zaistených migrantov sú zvyčajne prístupné štátnym príslušníkom všetkých tretích krajín.

V **Belgicku** sa však peňažný príspevok neposkytuje štátnym príslušníkom tretích krajín z Kosova alebo ŠPTK, ktorí majú povolené vstúpiť na jeho územie bez víza. V **Luxembursku** a v **Nemecku** sa peňažný príspevok neposkytuje ŠPTK z Macedónska, z Albánska, z Čiernej Hory, zo Srbska a z Bosny a Hercegoviny (štáty západného Balkánu) vzhľadom na to, že štátni občania týchto krajín podliehajú bezvízovému režimu pri vstupe na územie EÚ. V **Holandsku** nie sú na tento príspevok v rámci programov AVR oprávnení ŠPTK z Macedónska, Bieloruska, Gruzínska a Ruska (dublinské prípady). V **Nórsku** nemôžu finančnú podporu získať občania členských štátov OECD a občania Kosova, Gruzínska, Bieloruska, Ruska (dublinské prípady) a niektorých ďalších štátov.

V **Taliansku** sú niektoré programy AVR prispôsobené štátnym príslušníkom Tuniska, Ghany, Nigeru, Ekvádoru a Kolumbie.

Svojím charakterom sú osobitné reintegračné projekty dostupné len migrantom vracajúcim sa do vopred určených tretích krajín. Medzi štyri tretie krajiny, ktorých občania – migranti dostávajú osobitnú reintegračnú podporu, najčastejšie, patria: Afganistan, Pakistan, Nigéria a Irak.

Z analýzy štatistických údajov členských štátov poskytnutých na účely tohto informačného letáku EMN vyplýva, že štátnym príslušníkom tretích krajín sú viac poskytované peňažné stimuly pri vycestovaní ako úplný balík reintegračnej pomoci v krajine návratu. Napríklad v **Lotyšsku** a v **Litve** je reintegračná pomoc poskytovaná len 30 %, resp. 20 % najzraniteľnejších navrátilcov.

4. PREHĽAD RÔZNYCH FORIEM STIMULOV MOTIVUJÚCICH K NÁVRATU A REINTEGRANČEJ POMOCI

V rámci 96 národných programov členské štáty ponúkajú tri druhy pomoci:

- ★ materiálna/ nefinančná pomoc pred vycestovaním (4.1);
- ★ finančná pomoc pri odchode/príchode (4.2);
- ★ materiálna/ nefinančná pomoc v krajine pôvodu (4.3).

Členské štáty okrem toho realizujú aj čoraz viac spoločných projektov spolupráce (4.4).

O druhu pomoci sa zvyčajne rozhoduje od prípadu k prípadu podľa konkrétnej situácie migranta. Tento informačný leták EMN uvádza hodnotu maximálnej pomoci v eurách, ktorú je možné poskytnúť v rámci jednotlivých programov.

4.1 Materiálna / nefinančná pomoc pred vycestovaním

Programy AVR vo všeobecnosti pokrývajú náklady na tieto druhy materiálnej pomoci pred vycestovaním:¹⁹

- ★ poskytovanie informácií a poradenstva migrantom,
- ★ podpora pri získaní cestovných dokladov,
- ★ vnútroštátna preprava v rámci členského štátu (napr. na letisko),
- ★ preprava do krajiny návratu.

Z programov AVR sa môžu hradiť aj náklady na ubytovanie (**Belgicko, Bulharsko, Česká republika, Estónsko, Litva, Poľsko, Rakúsko a Slovenská republika**), stravu (**Belgicko, Estónsko, Litva, Poľsko a Slovenská republika**) alebo právne poradenstvo (**Bulharsko, Litva, Poľsko, Španielsko a Taliansko**) pred vycestovaním. Pokiaľ nie, tieto druhy pomoci môžu byť financované z iných rozpočtových položiek. Napríklad **Švédsko** financuje ubytovanie zo všeobecného rozpočtu Švédskej migračnej rady.

Z prostriedkov osobitných programov pre administratívne zaistených ŠPTK sa nehradia náklady na materiálnu pomoc pred vycestovaním s výnimkou **Rakúska**, kde program realizujú mimovládne organizácie. Táto pomoc sa preto financuje zo všeobecného štátneho rozpočtu. V rámci 41 **reintegračných projektov** je materiálna pomoc pred odchodom obmedzená na informácie a poradenstvo pri príprave reintegračného projektu.

¹⁸ Belgicko, Bulharsko, Grécko, Fínsko, Maďarsko, Luxembursko, Litva, Malta, Holandsko, Nórsko, Rumunsko, Slovenská republika.

¹⁹ Minimálne v rámci jedného z programov AVR na členský štát v prípade, ak členský štát realizuje viacero programov naraz.

4.2 Finančná pomoc pri odchode/po príchode

Zo 96 analyzovaných programov všetky členské štáty poskytujú peňažný príspevok pri odchode alebo po príchode v rámci všetkých alebo aspoň jedného zo svojich programov, s výnimkou **Írska** a **Švédska**.

Maloletí môžu tak v priemere získať **582 eur** a dospelí **628 eur**.²⁰

Maximálna výška finančného príspevku sa pohybuje od 40 eur v **Českej republike** a 50 eur v **Portugalsku** do 1 700 eur vo **Švédsku** a 3 750 eur v **Nórsku** pre maloletú osobu a 2 250 eur v **Holandsku** a 3 300 eur vo **Švédsku** pre dospelú osobu.

Polovica z príslušných 26 členských štátov poskytuje príspevok maloletým osobám vo výške 100 až 400 eur a vo výške 100 až 500 eur dospelým osobám.

Tieto veľké rozdiely sú spôsobené tým, že členské štáty sa neusilujú podporovať rovnaké potreby migrantov. Niektoré členské štáty poskytujú malý príspevok na pokrytie **výdavkov počas cesty a okamžite po príchode**, kým iné poskytujú oveľa vyšší príspevok aj na podporu **reintegrácie migrantov v krajine návratu**.

V rámci programov AVR migranti nedostávajú viac než niekoľko sto eur na pokrytie bezprostredných potrieb počas cesty a okamžite po príchode. Len **Holandsko**, **Španielsko** a **Nemecko** vyplácajú príspevok v pevnej výške na cestu a ďalší peňažný príspevok po príchode na účely reintegrácie. Vo **Fínsku** je dodatočný peňažný príspevok alternatívou materiálnej/ nefinančnej pomoci.

V prípadoch, keď členské štáty disponujú osobitným programom pre zaistených migrantov, je hodnota stimulov pri odchode vo všeobecnosti nižšia ako v rámci programov AVR s výnimkou **Cypru**, ktorý nerealizuje žiaden program AVR.

Najvyššie príspevky vypláca **Nórsko** a **Švédsko** v rámci projektov reintegrácie v konkrétnej tretej krajine. Vyšší peňažný príspevok v rámci programu AVR vo všeobecnosti nahrádza neexistenciu materiálnej / nefinančnej pomoci po príchode (**Slovinsko**).

Tabuľka č. 1 ponúka prehľad maximálnej výšky peňažného príspevku, ktorú môžu dostať navrátilci v jednotlivých členských štátoch (v eurách):

Tabuľka č. 1: Prehľad maximálnej výšky peňažného príspevku, ktorý možno poskytnúť navrátilcom v jednotlivých členských štátoch (v eurách)

ČŠ	Všetci ⁽¹⁾	ZO ⁽²⁾	Maloletí	Dospelí	F/M ⁽³⁾
AT	-	-	370 /250 ⁽⁴⁾	370 /500 ⁽⁴⁾	M
BE	-	-	125	250	F
BG	100	-	-	-	F
CY	1000	-	-	-	M
CZ	40	-	-	-	F
DE ⁽⁵⁾	-	-	100	200	F
	-	-	+750	+750	M
EE	700	-	-	-	M
EL	400	-	-	-	F
ES ⁽⁵⁾	50	-	-	-	F
	400	-	-	-	M
FI ⁽⁵⁾	-	200	100	200	M
	-	+1800	+500	+800	M
FR	-	-	250	500	F
HR	-	-	-	-	-
HU	100	500	-	-	F
IE	-	-	-	-	-
IT	100 /400 ⁽⁴⁾	-	-	-	F
LT	-	200	100	200	F
LU ⁽⁶⁾	-	-	300/400	300/500	F
LV	100	-	-	-	F
MT	-	-	600	200	F
NL ⁽⁷⁾	-	500	100	500	M
	-	+1750	+880	+1750	F
NO	-	-	3750	2500	M
PL	-	715	200	200	M
PT	50	-	-	-	F
RO	125	-	-	-	M
SE	-	-	1700	3300	M
SI	1000	-	-	-	M
SK	140	-	-	-	F
UK	625	-	-	-	F

(1) „Všetci“ znamená, že všetkým navrátilcom sa vypláca rovnaká suma bez ohľadu na iné faktory, ako sú vek alebo zraniteľnosť.

(2) ZO: zraniteľné osoby (definícia podľa čl. 3, ods. 9 Návratovej smernice).

(3) F= peňažný príspevok má pevne stanovenú výšku pre všetkých príjemcov; M = uvedená suma je maximálna výška príspevku, ktorá sa môže vyplatiť.

(4) Maximálna suma vyplácaná v rámci všeobecných programov AVR / Maximálna suma vyplácaná v rámci osobitných programov pre konkrétne tretie krajiny.

(5) 1. riadok: základný príspevok / 2. riadok: príspevok na začatie činnosti/reintegráciu

(6) Vyššia suma sa vzťahuje len na žiadateľov o azyl, ktorí stiahli svoju žiadosť, alebo na zamietnutých žiadateľov o azyl.

(7) 1. riadok: základný príspevok / 2. riadok: doplatok len pre bývalých žiadateľov o azyl.

²⁰ Tento výpočet vychádza z informácií uvedených v tabuľke č. 1. Priemer = súčet maximálnej výšky peňažného príspevku pre maloletých/dospelých/26 členských štátov (s výnimkou Chorvátska a Írska).

4.3 Materiálna / nefinančná pomoc v krajine návratu

Zo 48 programov AVR sa materiálna pomoc pri reintegrácii po príchode poskytuje v rámci 31 programov realizovaných 20 členskými štátmi.²¹ Z prostriedkov všetkých 41 programov reintegrácie v konkrétnej krajine alebo programov pre vybrané kategórie migrantov realizovaných 8 členskými štátmi²² a Nórskom hradia náklady na materiálnu / nefinančnú pomoc v krajine návratu.

Väčšina členských štátov si stanovila maximálny rozpočet pre každého jedného príjemcu pomoci. Hodnota maximálnej materiálnej pomoci pri reintegrácii v eurách je v priemere **1 790 eur** pre maloletú osobu a **2 100 eur** pre dospelú osobu.²³

Hodnota tejto pomoci v eurách sa pohybuje od 600 eur v **Lotyšsku** a 500 eur v **Bulharsku** do 5 000 eur v **Španielsku** a v **Nemecku** a 6 000 eur v **Nórsku**.

Alternatívne alebo okrem toho si členské štáty (**Belgicko, Francúzsko, Írsko, Luxembursko, Portugalsko, Rakúsko** a **Švédsko**) stanovujú aj rozpočet na projekt alebo rodinu, a to od **1 000** do **7 300** eur.

Pre administratívne zaistených migrantov je k dispozícii 15 programov AVR a 21 reintegračných programov, táto kategória migrantov však nedostáva nevyhnutne rovnaký druh pomoci. Napríklad **Holandsko** vyčleňuje v rámci štyroch programov viac finančných prostriedkov na pomoc migrantom, ktorí sa vrátili dobrovoľne (1 500 eur), ako tým, v prípade ktorých sa uskutočnil nútený návrat.

Cieľom reintegračnej podpory je zabezpečiť **účinné opätovné začlenenie do spoločnosti a udržateľný návrat**. V rámci programov AVR alebo programov reintegrácie v konkrétnych krajinách sa materiálna pomoc poskytuje najmä na tieto účely:

- ★ pomoc pri príchode,
- ★ ad-hoc pomoc pre zraniteľné osoby, vrátane zdravotníckej pomoci, zorientovania a informovania o zdravotníckom systéme v krajine pôvodu,
- ★ vzdelávanie a/alebo školenie (s výnimkou **Grécka**),
- ★ začatie podnikania (s výnimkou **Českej republiky a Rumunska**),
- ★ zariadenie/nábytok (s výnimkou **Francúzska, Litvy, Rumunska, Spojeného kráľovstva** a

Španielska),

- ★ vzdelávanie popri zamestnaní/podpora pri hľadaní zamestnania (s výnimkou **Estónska, Rumunska** a **Španielska**),
- ★ ubytovanie (**Belgicko, Bulharsko, Česká republika, Estónsko, Fínsko, Holandsko, Lotyšsko, Luxembursko, Nemecko, Rakúsko, Rumunsko, Slovenská republika, Spojené kráľovstvo, Švédsko, Nórsko**) a administratívna a/alebo právna pomoc (**Belgicko, Bulharsko, Holandsko, Luxembursko, Maďarsko, Nemecko, Poľsko, Rumunsko, Slovenská republika, Španielsko, Švédsko, Taliansko**).

Tabuľka č. 2 ponúka prehľad hodnoty maximálnej materiálnej pomoci pri reintegrácii, ktorú môžu získať migranti zapojení do týchto programov (v eurách):

Tabuľka č. 2: Prehľad hodnoty maximálnej materiálnej / nefinančnej pomoci pri reintegrácii, ktorú môžu získať migranti zapojení do programov (v eurách)

ČŠ	Na rodinu/	Na dospelého	Na maloletého
AT	4000	-	-
BE	1 500	700/1200 ⁽¹⁾	350/850 ⁽²⁾
BG	-	500	500
CZ	-	1000	1000
CY	-	-	-
DE	-	5000	5000
EE	-	1400	1400
EL	-	1500	1500
ES	-	5000	5000
FI	-	1300	650
FR	7000	-	-
HR	-	-	-
HU	-	3000	3000
IE	1 000	600	600
IT	-	1100	1100
LT	-	1900/2500 ⁽¹⁾	480
LU ⁽³⁾	1000/5000	500/3000	-
LV	-	600	600
MT	-	2800	-
NL	-	1500/1000 ⁽⁴⁾	2500 ⁽⁵⁾
NO ⁽⁶⁾	-	6000/1250	6000/1250
PL	-	2400	1100
PT	1500	-	-
RO	-	903	903
SE	7300	2500	2500
SI	-	-	-
SK	-	1400/2100 ⁽¹⁾	1400/2100 ⁽²⁾
UK ⁽⁷⁾	-	1870	1870

(1) Na dospelú osobu/zraniteľnú dospelú osobu
(2) Na maloletú osobu/zraniteľného maloletú osobu
(3) Vyššia suma pre žiadateľov o azyl, ktorí stiahli svoju žiadosť, a pre zamietnutých žiadateľov o azyl
(4) Maximálna výška pre dobrovoľne/nedobrovoľne sa vracajúce osoby
(5) V prípade maloletej osoby, ktorá sa vracia dobrovoľne s rodinou
(6) Maximálna výška pre zraniteľné osoby/nedobrovoľne sa vracajúce osoby
(7) Uvedené čísla sa týkajú programu AVR; materiálna / nefinančná pomoc sa môže poskytovať aj v rámci osobitných reintegračných projektov.

²¹ Francúzsko, Holandsko, Nemecko, Nórsko, Rakúsko a Slovinsko neposkytujú v rámci svojich všeobecných programov dobrovoľných návratov reintegračnú pomoc.

²² Belgicko, Francúzsko, Holandsko, Maďarsko, Nemecko, Rakúsko, Spojené kráľovstvo, Švédsko.

²³ Tento výpočet vychádza z informácií uvedených v Tabuľke č. 2. Priemerná výška pre maloletých = súčet maximálnych materiálnych príspevkov pre maloletých /21 členských štátov; priemerná výška pre dospelých = súčet maximálnych materiálnych príspevkov pre maloletých/23 členských štátov.

4.4 Spoločné reintegračné projekty členských štátov EÚ

Popri uvedených národných programoch sa zvyšuje aj počet reintegračných projektov realizovaných na úrovni EÚ. Medzi hlavné projekty patria:

- ★ **ERI (Európsky nástroj pre reintegráciu)** - projekt ERI sa realizoval od 1. 6. 2012 do 28. 2. 2014. Zúčastnené členské štáty²⁴ pomohli vyše 560 navrátilcom (dobrovoľným a i nedobrovoľným) do Afganistanu, Azerbajdžanu, Ruska, Iraku, Nigérie, Pakistanu a Maroka s projektovým rozpočtom takmer 1,6 milióna eur.
- ★ **Projekt ERIN (Európska sieť pre reintegráciu)** je pokračovaním úspešného projektu ERI. Spolu so zúčastnenými krajinami²⁵ sa reintegračné projekty (pre dobrovoľných aj nedobrovoľných navrátilcov) bude realizovať v 12 tretích krajinách/oblastiach, vrátane Afganistanu, Iraku, Somalilandu a Somálska. Technický odborný tím nazývaný Spoločný obstarávací tím (JPT) je zodpovedný za prebiehajúce výberové konanie. Realizácia reintegračných projektov sa predpokladá od 1. 1. 2015.
- ★ **Francúzsko a Nemecko** vypracovali aj dva spoločné projekty reintegrácie v Kosove a v Arménsku (**RACOB** a **URA 2**). Tieto projekty sa zameriavajú na reintegráciu na trh práce a pomoc pri začatí podnikania. Do tohto projektu bude zapojených až 120 navrátilcov.

Niektoré z uvedených projektov boli/sú spolufinancované ako komunitné opatrenia v rámci Fondu pre návrat. Členské štáty, ktoré sú zapojené do týchto projektov, sú zvyčajne toho názoru, že takýto prístup podporuje nákladovú efektívnosť a súdržnosť reintegračnej podpory, ktorú migrantom poskytujú všetky členské štáty.

5. DOSAH PROGRAMOV

Posúdenie dosahu programov podporujúcich návrat a reintegráciu ŠPTK na návratovú politiku EÚ je **výzvou** z dvoch dôvodov:

1. **Údaje o návratoch ovplyvňujú rôzne faktory** vrátane bezpečnostnej situácie vo svete, počtu imigrantov, súdnych rozhodnutí ohľadom rozhodnutí o návrate, nedostatočná spolupráca zo strany nečlenskej krajiny pôvodu alebo tranzitnej krajiny (napr. problémy pri získaní potrebnej dokumentácie od konzulárneho úradu nečlenskej krajiny EÚ) a nedostatočnej spolupráce zo strany dotknutého ŠPTK (napr. utajenie totožnosti alebo útek).
2. **Členské štáty** v súčasnosti **nie sú povinné zhrmažďovať údaje o dobrovoľných**

návratoch, v dôsledku čoho neexistuje harmonizovaný postup zaznamenávania takýchto údajov. Nie všetky členské štáty preto vedeli poskytnúť štatistické údaje o druhu návratov a tieto údaje navyše mohli podať skreslený obraz.

Programy a iniciatívy na podporu návratu predstavujú kľúčové **prvky riadenia návratovej migrácie. Dobrovoľný návrat sa pre mnohé členské štáty stal preferovanou voľbou**, pričom počet migrantov, ktorí sa vracajú dobrovoľne, za uplynulých päť rokov vzrástol:

- ★ celkový počet asistovaných dobrovoľných návratov v 22 členských štátoch²⁶ vzrástol z **28 521** v r. 2009 na **50 340** v r. 2013,²⁷
- ★ za obdobie rokov 2009 - 2013 sa podiel asistovaných dobrovoľných návratov na počte uskutočnených návratov zvýšil z **14 %** na **33 %**,²⁸
- ★ v r. 2013 bol pomer medzi dobrovoľnými odchodmi a nútenými návratmi v EÚ na úrovni približne **54 % nútených návratov** a **40 % dobrovoľných návratov** (neuvedené v 6 % prípadov).²⁹

V niektorých členských štátoch možno pozorovať súvislosť medzi počtom migrantov, ktorí sa vrátili, a počtom migrantov, ktorým bola poskytnutá pomoc pri návrate. Kým počet návratov v rokoch 2009 až 2013 v **Nemecku** vzrástol z 11 900 na 28 000, počet migrantov, ktorým bola poskytnutá pomoc pri návrate, sa zvýšil z 3 107 na 10 251. Táto súvislosť je ešte zrejmejšia v tých členských štátoch, ktoré zaviedli programy AVR len nedávno. V **Grécku** počet návratov za roky 2009 až 2013 stúpol z 20 000 na 26 000³⁰ a počet asistovaných návratov vzrástol z 0 na 9 300.

Zo štatistických údajov však vyplýva, že existuje **veľký rozdiel medzi osobami, ktorým bolo vydané rozhodnutie o návrate, a osobami, ktorí opustili územie EÚ v dôsledku takéhoto rozhodnutia**. Za obdobie rokov 2009 až 2013 predstavoval počet rozhodnutí o návrate vydaných v rámci EÚ neustále vyše dvojnásobok počtu vykonaných návratov. V r. 2013 vydali členské štáty **429 875 rozhodnutí o návrate**, za to isté obdobie sa však **vykonalo len 197 580 rozhodnutí o návrate**.³¹

AVR a projekty na podporu reintegrácie môžu motivovať spoluprácu zo strany krajín návratu, pričom zohrávajú dôležitú úlohu pri prekonávaní problémov pri

²⁶Všetky členské štáty s výnimkou Českej republiky, Dánska, Francúzska, Slovinska, Španielska a Talianska.

²⁷Údaje z factsheetu EMN REG.

²⁸Na účely výpočtu tohto pomeru sú použité štatistické údaje o počte vykonaných rozhodnutí o návrate, ktoré pochádzajú z databázy Eurostatu, kým údaje o počte asistovaných dobrovoľných návratov poskytli jednotlivé členské štáty na základe svojich vlastných zdrojov. V údajoch sa môžu vyskytnúť určité odchýlky, keďže údaje o počte vrátených osôb môžu zahŕňať niektoré kategórie migrantov (napr. žiadateľov o azyl a utečencov), ktorým nemusel byť vydaný príkaz na opustenie územia.

²⁹Podľa údajov analýzy rizík agentúry Frontex z r. 2014.

³⁰Zdroj: Adresár EMN pre oblasť návratov: Spájanie expertov na

návraty v Európe (2014)

³¹Zdroj: údaje Eurostatu.

²⁴ Belgicko, Francúzsko, Holandsko, Nemecko a Švédsko.

²⁵ Belgicko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Nemecko, Spojené kráľovstvo a Nórsko.

návrate, ako vyplýva z informu EMN „Praktické prístupy a osvedčená prax pri návratoch a reintegráciách do Afganistanu a Pakistanu“. Členské štáty uvádzajú problémy pri vykonávaní nútených návratov práve do týchto dvoch krajín. Kým **Grécko** v r. 2008 vrátilo 30 Afgancov a 80 Pakistancov, v r. 2013 to bolo 735 a 4 835 migrantov z týchto tretích krajín, a to najmä prostredníctvom programu AVR³².

6. VÝZVY

Najväčším úspechom Fondu pre návrat je fakt, že **programy motivujúce k návratu a podporujúce reintegráciu sa realizujú takmer vo všetkých členských štátoch.**

Vzhľadom na významný rozdiel medzi počtom vydaných rozhodnutí a počtom vykonaných rozhodnutí je v súčasnosti hlavným cieľom **zabezpečiť, aby všetky uvedené programy lepšie prispievali k účinnému výkonu rozhodnutí o návrate a k zvýšeniu podielu dobrovoľných odchodov.** V tomto kontexte boli identifikované tri hlavné výzvy:

1. **Rozdiely medzi návratovými a reintegračnými programami sú potenciálnym zdrojom „nakupovania návratov“ v Európe.** Zatiaľ o tom neexistujú oficiálne dôkazy, ide však o jeden z aspektov AVR, ktoré bude EMN REG ďalej skúmať.
2. **Dôkladné monitorovanie a vyhodnocovanie programov, ako aj prieskum možnosti zosúladenia finančnej a nefinančnej pomoci v rámci EÚ** by posilnili účinnosť a súdržnosť návratovej politiky EÚ. Zatiaľ bolo podniknutých len niekoľko iniciatív zo strany **Belgicka** (Spoločná podporná iniciatíva CIS), **Francúzska** a **Spojeného kráľovstva** na sledovanie a vyhodnocovanie programov AVR a vplyvu peňažnej a materiálnej / nefinančnej pomoci.
3. V súčasnosti neexistujú spoločné ukazovatele EÚ na lepšie posúdenie realizácie návratových a reintegračných programov; touto otázkou sa bude EMN REG zaoberať v r. 2015.

Spoločné reintegračné projekty členských štátov EÚ poukazujú na to, že lepšia spolupráca na úrovni EÚ by mohla zvýšiť nákladovú efektívnosť (úspory z rozsahu v prípade administratívnych nákladov) a kvalitu podpory pri reintegrácii.

7. ĎALŠIE INFORMÁCIE

Ďalšie informácie o tomto Informačnom letáku EMN a/alebo o ďalších oblastiach pôsobenia EMN môžete získať na: HOME-EMN@ec.europa.eu.

Spracované v januári 2015

³² Zdroj: údaje Eurostatu a informy EMN REG o krajinách.